Prof. dr hab. inż. Marian KOPCZEWSKI
75-685 Koszalin
ul. Laurowa 21
AKADEMIA WOJSK LĄDOWYCH we Wrocławiu

Koszalin 30.07.2020r.

RECENZJA

Rozprawy doktorskiej

„ WSPÓŁCZESNE UWARUNKOWANIA BEZPIECZEŃSTWA REPUBLIKI MOŁDAWII "

opracowanej przez **mgr Annę KAMIŃSKĄ**

pod naukowym kierownictwem **prof. dr hab. Jerzego KUNIKOWSKIEGO**

oraz promotora pomocniczego **dr Agnieszki ARAUCZ-BORUC**

1. OBSZAR PROBLEMOWY ROZPRAWY

Państwo jest historycznie ugruntowaną organizacją, która tworzy współczesne społeczeństwa i która odznacza się wysokim stopniem zorganizowania. Głównym celem istnienia państwa oraz jego sensem jest dobro człowieka, rozpatrywane zarówno w wymiarze indywidualnym, jak i zbiorowym, rozpatrując jego istnienie jako element danej społeczności. W każdym państwie władze są odpowiedzialne za wyznaczanie głównych kierunków jego działalności, aby jego funkcjonowanie było nastawione na realizację konkretnych i zaplanowanych celów. Państwo ma obowiązek podejmować działania takie, aby zapewnić obywatelom poczucie bezpieczeństwa i porządek publiczny na terytorium, które objęte jest jego jurysdykcją. Źródła podają, że to państwo winno zagwarantować bezpieczeństwo swoim obywatelom, tj. ochronę życia i mienia w każdym czasie i każdym miejscu, a gdy zajdzie potrzeba, do udzielić pomocy. Obowiązkiem wszystkich organów administracji zarówno rządowej, jak i samorządowej jest wypełnianie powyższych gwarancji w czasie pokoju i w czasie wojny. Ale czy współcześnie, w dobie nowej fali zagrożeń, w tym terroryzmu, zawsze organy państwowe, które są odpowiedzialne za bezpieczeństwo obywateli są w stanie zapewnić im poczucie braku zagrożenia i czy zawsze jest to możliwe?

Niezależnie jak głębokie zmiany zachodzą w systemie międzynarodowym i w samych państwach, ich sukcesy i problemy, szanse i zagrożenia, rozwój i stagnacja mają swoje korzenie w zdarzeniach z przeszłości i w ich przeszłych doświadczeniach. Bez analizy uwarunkowań historycznych trudno zrozumieć zjawiska i procesy współczesne. Wrażliwość historyczna pozwala na pełniejszą ocenę uwarunkowań teraźniejszości, a współczesność obserwowana przez

pryzmat historii jest łatwiejsza do uporządkowania. Dlatego analiza problemów bezpieczeństwa, jak wskazuje Doktorantka, na przykładzie Republiki Mołdawii bez perspektywy historycznej nie pozwoli uzyskać pełnego obrazu tego państwa, które leży na pograniczu kultury rumuńskiej i słowiańskiej. Uwzględniając powyższe Doktorantka uzasadnia, że problematyka bezpieczeństwa Republiki Mołdawii wynika z położenia tego państwa na granicy świata romańskiego i słowiańskiego, pomiędzy Sojuszem Północnoatlantyckim i Wspólnotą Niepodległych Państw, dlatego nie do przecenienia są uwarunkowania historyczne, gdyż na kartach historii państwa mołdawskiego zapisane są dzieje zarówno Rumunii będącej spadkobierczynią Hospodarstwa Mołdawskiego, jak i Związku Radzieckiego będącego kontynuatorem Imperium Rosyjskiego.

Mołdawia nie należy do państw, które są traktowane priorytetowo przez jakikolwiek kraj w Europie, ale jest to podmiot, którego znaczenie ma wpływ na bezpieczeństwo regionu. Kraj ten może stać się zarzewiem niespodziewanego konfliktu w tej części świata, dlatego dyskusja o uwarunkowaniach bezpieczeństwa Republiki Mołdawii powinna być podnoszona w trosce o bezpieczeństwo międzynarodowe. Rozpatrzeniem tych problemów podjęła się w ramach pracy badawczej Doktorantka. Współczesne zagrożenia, które dotyczą również Republiki Mołdawii mają głównie cywilizacyjny charakter, są one przede wszystkim wytworem działalności człowieka, żyjącego w określonych strukturach państw i świata.

Reasumując, niniejsza dysertacja stanowi naukową próbę usystematyzowania wiedzy dotyczącej genezy czynników bezpieczeństwa Mołdawii, które wynikają z natury współczesnych zagrożeń, aktualnego stanu państwowości, stanu bezpieczeństwa międzynarodowego oraz problemów narodowościowych, co wpisuje się w dychotomię tych uwarunkowań stworzoną przez uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne. Uważam, że podjęcie przedstawionej problematyki, jako elementu badawczego, jest w pełni uzasadnione ze względów poznawczych, jak i wielu zastosowań praktycznych. Przedmiot badań ma charakter interdyscyplinarny, a problematyka mieści się w zainteresowaniach nauk o bezpieczeństwie oraz zasługuje, aby być tematem rozprawy doktorskiej.

2. OCENA METODOLOGICZNA DYSERTACJI

Autorka dysertacji Pani **mgr Anna KAMIŃSKA** podjęła się przedstawienia całokształtu problematyki dotyczącej bezpieczeństwa Republiki Mołdawii. Założenia metodologiczne badań zawarła Autorka w pierwszym rozdziale rozprawy, w którym przedstawiła: sytuację problemową i przedmiot badań, problem badawczy, hipotezę, metodykę badań oraz scharakteryzowała przebieg procesu badawczego. Po nakreśleniu sytuacji problemowej oraz

specyfiki obszaru badań, które przedstawiono we wstępie rozprawy, Doktorantka przyjęła, że przedmiotem badań, na bazie analizy literatury i własnych doświadczeń, będzie problematyka czynników wpływających na bezpieczeństwo Republiki Mołdawii oraz proces budowania tożsamości państwa, który determinować będzie miejsce i rolę tego historycznie i geopolitycznie położonego między Wschodem i Zachodem państwa, w którym podejmowane są próby jednoczesnego równoważenia interesów różnych potęg regionalnych.

Na podstawie powyższego sprecyzowała dwa zasadnicze cele:

1. **Cel poznawczy**, dzięki któremu:
   a) przedstawiony zostanie obraz Republiki Mołdawii, która do niedawna traktowana była jako jeden z faworytów na drodze integrowania się z Unią Europejską poprzez zbliżenie ustawodawstwa i polityki gospodarczej, a obecnie osłabiona jest przez liczne niedawne kryzysy polityczne i konflikty wewnętrzne i nierozstrzygnięty status quasi-państwa Naddniestrza;
   b) zostanie osiągnięta wiedza o wadze i znaczeniu poszczególnych czynników wpływających na proces bezpieczeństwa tego wschodnioeuropejskiego państwa;
   c) udzielona zostanie odpowiedź na pytanie o główne zagrożenia dla procesu budowy tożsamości i spójnej idei państwowości Republiki Mołdawii nie tylko w ujęciu granic, struktury czy funkcji państwa;
   d) poddana zostanie analizie kwestia możliwości odczytania, interpretacji i zredefiniowania przez Republikę Mołdawii swojej roli i miejsca w zmieniającym się systemie międzynarodowym, a także zdolności do podejmowania świadomych wyborów celem formułowania trwałych zasad działania i postępowania.
2. **Cel praktyczny** – sformułowanie wniosków, które umożliwią ich twórcze zastosowanie w wielorakich przedsięwzięciach i procedurach stosowanych na rzecz bezpieczeństwa i budowy pokoju na poziomie lokalnym, regionalnym i globalnym, gdyż jak powiedział Cyceron „nie wystarczy zdobywać mądrości, trzeba jeszcze z niej korzystać".

Na bazie przedstawionych celów, Autorka przedstawiła **problem badawczy**, który sformułowano w formie pytań: *Jakie czynniki mają decydujący wpływ na proces bezpieczeństwa Republiki Mołdawii? Czy starania Republiki Mołdawii o określenie swojej tożsamości narodowej mogą umożliwić dokonanie wyboru jednoznacznego kierunku rozwoju i współpracy międzynarodowej?* Udzielenie wyczerpującej i zgodnej ze stanem faktycznym odpowiedzi na tak postawiony problem badawczy wiązało się z realizacją dwunastu problemów szczegółowych wynikających w sposób bezpośredni z celu i problemu głównego, które jednakże winne być podporządkowane poszczególnym rozdziałom.

Wyniki analiz, obejmujących przede wszystkim dotychczasowe praktyczne doświadczenia dydaktyczne oraz analizę literatury przedmiotu badań i główny problem badawczy, pozwoliły Autorce rozprawy na sformułowane następującej **hipotezy badawczej**: *Zakłada się, że decydujący wpływ na proces bezpieczeństwa Republiki Mołdawii mają czynniki zewnętrzne i wewnętrzne. Zakłada się, że starania Republiki Mołdawii o określenie swojej tożsamości narodowej nie mogą umożliwić dokonania wyboru jednoznacznego kierunku rozwoju i współpracy międzynarodowej,* która zweryfikowana została przez następujące hipotezy szczegółowe, których też jest zbyt dużo i tym samym są częściowo rozmyte.

Problemy i hipotezy szczegółowe w moim odczuciu są zbyt rozbudowane, a tym samym niekiedy mało przekonywujące. Reasumując przyjęte cele, problemy i hipotezy główne i szczegółowe są właściwe, pewnym niedociągnięciem w procedurze metodologicznej jest pewien brak kompatybilności miedzy nimi a rozdziałami dysertacji.

Osiągnięcie sformułowanych celów oraz rozwiązanie zdefiniowanego problemu badawczego na drodze weryfikacji hipotez roboczych wymagało odwołania się Autorki do naukowych metod i narzędzi badawczych. Interdyscyplinarny charakter rozwiązywanego problemu badawczego spowodował, że w procesie badawczym zostały zastosowane metody teoretyczne oraz empiryczne. Prowadząc badania Autorka opisała metody badawcze, jednak powinna była wyraźnie podkreślić jakie faktycznie zastosowano metody, techniki i narzędzia badawcze w praktyce.

Literatura fachowa, wykorzystana w dysertacji, jest bardzo bogata i to zarówno w grupie publikacji dotyczących podstaw polityczno-ekonomiczno-militarnych problemu, jak i obejmujących typowe zagadnienia militarne (dokumenty źródłowe). Taki układ bibliografii świadczy o tym, że praca nie posiada charakteru odtwórczego, a Doktorantka dokonała interpretacji i implementacji obowiązujących aktów normatywnych, chociaż nie zawsze najnowszych.

Podkreślić należy, że Autorka sięgnęła po opracowania krajowe i zagraniczne odnoszące się do badanego przedmiotu, co świadczy o odpowiednio pogłębionej teoretycznie znajomości zagadnienia naukowego. Konstatując, pomimo stwierdzonych niedociągnięć, można stwierdzić, iż Doktorantka w sposób właściwy opisała proces badawczy i stosowane metody niezbędne do osiągnięcia przedstawionego wyniku, a to pozwala na wyrażenie opinii, że opanowała metodologię badań naukowych. Zawarte w dysertacji rysunki, wykresy, tabele oraz załączniki wzmacniają jej wyrazistość naukową.

3. KOMPOZYCJA I TREŚĆ MERYTORYCZNA ROZPRAWY

Rozprawa składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz trzech załączników. Łącznie 400 stron.

W wstępie i pierwszym rozdziale zawarto założenia metodologiczne, które zostały przyjęte w przeprowadzonym procesie badawczym. Przedstawione zostało uzasadnienie podjęcia badań naukowych opisanych w sytuacji problemowej. Określony został przedmiot i cel badań, problem główny i problemy szczegółowe. W dalszej kolejności zostały scharakteryzowane metody i techniki badań naukowych, które zostały zastosowane w dysertacji, określono teren badań oraz przyjęte w badaniach ograniczenia - uwagi przedstawiłem w ocenie metodologicznej.

W rozdziale drugim Doktorantka przedstawiła w skondensowanej formie problematykę bezpieczeństwa w jego wielowymiarowym obrazie. Część poświęcona analizie myśli filozoficznej będącej fundamentem współcześnie pojmowanego bezpieczeństwa stanowi istotne tło dla rozważań o bezpieczeństwie. Doktorantka słusznie zauważa, że odwołanie się do dorobku przeszłości i refleksji filozoficznej od wieków próbującej wyjaśnić istotę bezpieczeństwa i kompleksowo ująć sposoby jego budowania i ochrony, stwarza możliwość lepszego poznania rzeczywistości i jednocześnie akcentuje interdyscyplinarny charakter badań nad bezpieczeństwem. Równie ważną kwestią jest wyraźne wskazanie na istotę bezpieczeństwa, którego idea spaja wszystkie dziedziny życia ludzkiego, społeczeństw i państw. W ocenie doktorantki bezpieczeństwo jako wartość, która jest różnie rozumiana i którego rola we współczesnym świecie jest rozmaicie określana, jest kategorią niezwykle dynamiczną. Cenne jest też zidentyfikowanie roli państw w ładzie międzynarodowym i wpływu na bezpieczeństwo międzynarodowe. Mając na uwadze temat rozprawy zasadne było także ujęcie w tym rozdziale tematyki bezpieczeństwa międzynarodowego. Walorem jest również skupienie uwagi na czynnikach wpływających na bezpieczeństwo państwa w kontekście uznania przez nauki o bezpieczeństwie państwa za główny podmiot referencyjny bezpieczeństwa dla badanych przez nie przedmiotów referencyjnych bezpieczeństwa. Uzupełnieniem jest także omówienie teorii stosunków międzynarodowych, które różnie interpretują rzeczywistość.

Doktorantka słusznie przyjmuje, że w życiu międzynarodowym wiodącą rolę przyjmują państwa, na których trwałość wpływają morale, dziedzictwo kulturowe, kultura władzy, wartość społeczna narodu oraz więź obywateli. Konsekwencją tego jest podrozdział poświęcony czynnikom wpływającym na bezpieczeństwo państwa. Trafnym spostrzeżeniem doktorantki jest uwaga o państwie, które może być źródłem zagrożeń bezpieczeństwa. Autorka rozprawy jednocześnie opisuje różne ujęcia uwarunkowań bezpieczeństwa narodowego. Nie bez

znaczenia pozostaje też skupienie uwagi na dążeniu do wskazania nowych wyzwań i zagrożeń dla bezpieczeństwa, które są czynnikiem kształtującym bezpieczeństwo międzynarodowe.

Rozdział trzeci dotyczy wewnętrznych uwarunkowań bezpieczeństwa państwa mołdawskiego. Za wiodący czynnik doktorantka słusznie uznała problem separatyzmu Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej, który blokuje integrację europejską Mołdawii i stanowi skuteczne narzędzie w ręku Federacji Rosyjskiej.

Walorem rozprawy jest prezentowanie czynników historycznych kształtujących poszczególne rejony Republiki Mołdawii jako punku wyjścia do rozważań o współczesnych uwarunkowaniach bezpieczeństwa Mołdawii. Zdaniem doktorantki pozwala to na zrozumienie i uporządkowanie teraźniejszości, a szczególnego znaczenia nabiera podczas identyfikowania tożsamości Mołdawian. Ważne jest nade wszystko, że w granicach państwa mołdawskiego funkcjonuje państwo nieuznane, które konsekwentnie buduje swoją tożsamość na bazie więzi z rosyjską cywilizacją. Doktorantka opisuje liczne, lecz nieskuteczne próby uregulowania i rozwiązania sporu o Naddniestrze oraz przyczyny braku konsensusu. Kluczowym graczem w tym sporze poza organizacjami międzynarodowymi jest Federacja Rosyjska, a problematyka Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej jest ważnym zagadnieniem dla bezpieczeństwa Europy. Zrozumienie tego konfliktu poza analizą historyczną, jak wskazuje autorka dysertacji, wymaga przyjrzenia się też czynnikom społecznym, etnicznym, gospodarczym i politycznym, co z sukcesem jest opisane w rozprawie. Bardzo ważną analizą ujętą w rozdziale jest problematyka czynników narodowych kształtujących tożsamość narodową Republiki Mołdawii, co związane jest z wachlarzem zagadnień dotyczących pochodzenia narodów i grup etnicznych oraz ich świata wartości, co wpisuje się w badania filozoficzne, socjologiczne i antropologiczne, a także musi być uwzględniane w badaniach nad bezpieczeństwem państw. Autorka dysertacji wykazała, że państwo mołdawskie będące na granicy świata wschodniego i zachodniego ilustruje procesy transformacji współczesnych narodów, a także doświadcza wpływu procesów migracyjnych i globalizacji. Doktorantka skupiła uwagę na sporach toczonych o tożsamość mieszkańców Mołdawii i wykazała, że historia, tradycja, język, kultura i przynależność etniczna mieszkańców tego państwa wygenerowała kilka opcji narodowych dzielących społeczeństwo mołdawskie, a spór pomiędzy nimi wykorzystywany jest do celów politycznych i stanowi czynnik ograniczający bezpieczeństwo państwa.

Doktorantka w swych badaniach wykazała, że niezwykle ważnym czynnikiem dla bezpieczeństwa Republiki Mołdawii są problemy demograficzne, liczebność populacji, jej skład i procesy w niej zachodzące. Trudności z wyborem swojej tożsamości w świetle wieloetnicznego charakteru państwa, przy uwzględnieniu czynników historycznych,

społecznych i geopolitycznych, stanowią główną słabość Republiki Mołdawii. Towarzyszy temu brak idei narodowej jednoczącej mieszkańców, migracja, trudności w stworzeniu państwa obywatelskiego i skorumpowanie systemu politycznego. Doktorantka twierdzi, że przyczyną tego jest brak demokratycznej tradycji państwa, niska świadomość obywatelska i utrzymująca się mentalność radziecka mieszkańców kraju.

Rozdział czwarty dysertacji poświęcony jest zewnętrznym uwarunkowaniom bezpieczeństwa Republiki Mołdawii. Doktorantka dowiodła, że Rosja dąży do destabilizacji sytuacji politycznej w Mołdawii i skutecznie próbuje powstrzymać Kiszyniów przed integracją z Unią Europejską. Federacja Rosyjska wiąże ze sobą Mołdawię siecią zależności ekonomicznej i energetycznej. Najbardziej wyraźnym przejawem wpływania Rosji na bezpieczeństwo Mołdawii jest konflikt w Naddniestrzu.

Doktorantka przyjęła, że stosunki międzynarodowe obejmują kategorię bezpieczeństwa, którego zapewnienie skłania ludzi do organizowania się w sojusze i koalicje. Relacje NATO - Republika Mołdawii słusznie ujęte w dysertacji również odzwierciedlają rozdarcie tożsamościowe społeczeństwa Mołdawii i brak wypracowanej spójnej wizji rozwoju państwa. Doktorantka przedstawia tendencje i nastawienie społeczeństwa mołdawskiego do idei członkostwa w NATO.

Jednym z głównych problemów poruszonych w dysertacji jest kwestia szczególnych relacji Mołdawia-Rumunia. Punktem wyjścia jaki przyjęła doktorantka jest analiza historycznie warunkowanych powiązań obu tych państw. Siłę więzów łączących oba państwa ilustruje wola zjednoczenia Mołdawii z Rumunią wyrażona w Deklaracji niepodległości. Wartością tej części rozprawy jest opis relacji obu państw i zaakcentowanie faktu, że element rumuński jest istotnym czynnikiem wpływającym na bezpieczeństwo Mołdawii, zwłaszcza w kontekście prób określenia tożsamości narodowej Republiki Mołdawii oraz w sferze kultury, edukacji, mediów i życia duchowego.

Wartość dysertacji związana jest także z umiejscowieniem problematyki bezpieczeństwa Republiki Mołdawii w kontekście zagadnień rekonfiguracji porządku międzynarodowego, gdyż niezbędne jest dostosowanie się do ewoluującego świata i odpowiednie przygotowanie do zagrożeń mogących być rezultatem tych zmian. Wpływ systemu międzynarodowego na Mołdawię jest tendencją zauważalną i przejawia się w życiu politycznym państwa, w procesach związanych z globalizacją, migracjami i dysproporcjami między bogatymi a biednymi częściami świata. Mołdawia jest państwem, które jest egzemplifikacją zmian zachodzących w ładzie międzynarodowym charakteryzowanym przez płynność i zmienność.

Rozdział piąty zawiera analizę aktów prawnych i dokumentów doktrynalnych Republiki Mołdawii, które mają być podwaliną ustroju, identyfikują zasady funkcjonowania państwa, określają interesy narodowe, cele strategiczne, są koncepcją ochrony jednostki, społeczeństwa i państwa. Mają one gwarantować ład polityczny i opisywać zasady łączące państwo. W rozdziale poddano analizie założenia konstytucji Republiki Mołdawii, która dowodzi, że bezpieczeństwo może być chronione na poziomie prawnym i konstytucyjnym. Koncepcja rozwoju państwa zawarta jest też w opisanej w tym rozdziale Strategii Obrony Narodowej Republiki Mołdawii, która stanowi plan rozwoju zdolności państwa w sferze przeciwdziałania zagrożeniom jej interesów oraz wytycza główne kierunki wspierania rozwoju mołdawskiej polityki wewnętrznej i zagranicznej. Rozdział kończy opis Strategii Wojskowej Republiki Mołdawii, która uwzględnia szereg uwarunkowań i podkreśla, że system obronny państwa jest jednym z gwarantów bezpieczeństwa narodowego państwa mołdawskiego.

Zakończenie stanowiące syntezę najważniejszych treści związanych z obszarem badań zawiera wnioski z przeprowadzonych badań i ustosunkowuje się do pytań zawartych w głównym problemie badawczym, odnosi się do hipotezy głównej oraz hipotez szczegółowych. Uzupełniające pracę załączniki zawierają ankietę wywiadu eksperckiego, zbiorcze opracowanie wyników wywiadu z ekspertami oraz mapy geograficzne.

4. ORGINALNE OSIĄGNIĘCIA

Dysertacja pt. **„WSPÓŁCZESNE UWARUNKOWANIA BEZPIECZEŃSTWA REPUBLIKI MOŁDAWII"** w mojej opinii przyczynia się do wzbogacenia dotychczasowego dorobku naukowego w zakresie naukowej refleksji nad bezpieczeństwem państw w wymiarze międzynarodowym poprzez proces poszukiwania tożsamości narodowej, uszczegóławiając go do Republiki Mołdawii, która do niedawna traktowana była jako jeden z faworytów na drodze integrowania się z Unią Europejską przez zbliżenie ustawodawstwa i polityki gospodarczej, a obecnie osłabiona jest przez liczne kryzysy polityczne, konflikty wewnętrzne i nierozstrzygnięty status *quasi-państwa* Naddniestrza. Uwzględniając powyższe wartością dodaną niniejszej rozprawy doktorskiej do dyscypliny nauk o bezpieczeństwie, w mojej ocenie jest:

- Uporządkowana wiedza teoretyczna w zakresie dynamicznego charakter zjawiska bezpieczeństwa, wskazując, że przedmiot bezpieczeństwa musimy postrzegać jako stan i proces jednocześnie.
- Bezsporną wartością rozprawy jest prezentacja całego wachlarza wzajemnie oddziałujących na siebie czynników historycznych, politycznych, społecznych, gospodarczych

i geopolitycznych wpływających na bezpieczeństwo, w tym wypadku Republiki Mołdawii, oraz zwrócenie uwagi na fakt, że tożsamość mołdawska krystalizuje się na bazie silnie zakorzenionych doświadczeń historycznych, które są równie ważne jak warunki społeczno-polityczne modelujące obecny kształt państwa.

5. WNIOSKI

Doktorantka poprawnie i ciekawie zaprezentowała obecny stan funkcjonowania systemu bezpieczeństwa narodowego Mołdawii. Dzięki analitycznemu podejściu do problemu badawczego, sprecyzowano hipotezę roboczą, a po dokonaniu krytycznej oceny wyników badań, zebrano i opracowano wyniki i wnioski, które mogą posłużyć do budowy nowego modelu bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego, których determinantem jest tożsamość narodowa. Należy podkreślić, iż w całej pracy widoczna jest wiedza i doświadczenie Doktorantki, wynikające z faktu pracy w instytucji MON. Dzięki temu rozważania, badania i formowane w dysertacji wnioski, są na wysokim poziomie merytorycznym, co w całej treści rozprawy świadczy o dobrym przygotowaniu Doktorantki do samodzielnego prowadzenia badań naukowych, a także o jej erudycji i sumienności badawczej.

Podczas obrony rozprawy proszę Doktorantkę o udzielenie odpowiedzi w referacie na następujące pytania:

1. Proszę o wyjaśnienie jakie metody, techniki i narzędzia badawcze zastosowała Doktorantka, rozwiązując poszczególne problemy?
2. Proszę omówić zaangażowanie Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie w rozwiązywanie konfliktu w Naddniestrzu?
3. Proszę wskazać czynniki, które mogłyby poprawić jakość życia politycznego w Republice Mołdawii?

6. KONKLUZJA

Reasumując, przytoczone uwagi nie podważają mojej ogólnie pozytywnej oceny pracy doktorskiej. Stwierdzam, że przedstawiona do recenzji dysertacja wnosi wkład do nauk o bezpieczeństwie i stanowi ona samodzielny dorobek naukowy Doktorantki, która wykazała się dobrą znajomością instrumentarium badawczego, a także umiejętnością samodzielnego planowania i prowadzenia badań.

Biorąc pod uwagę metodologiczny i merytoryczny poziom przedstawionych w rozprawie rozwiązań, a także ich oryginalność i użyteczność stwierdzam, że recenzowana rozprawa spełnia wymagania określone w art. 11 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz. U. z 2016 r. poz. 882, 1311, z 2017 r. poz. 859) i rekomenduję o przyjęcie jej do dalszego postępowania kwalifikacyjnego i wnoszę o dopuszczenie mgr Annę KAMIŃSKĄ do publicznej obrony rozprawy doktorskiej.

Marian Kopczewski
Prof. dr hab. inż.

.....